

Teemu Gunnar

24.04.2023

POLIISIHALLITUS
Vuorimiehentie 3
PL 1000
02151 Espoo

Viite: Lausuntopyyntönne Kuljettajan ajokunnon selvittäminen liikennevalvonnassa -ohje (POL-2021-33321)

THL:n lausunto Kuljettajan ajokunnon selvittäminen liikennevalvonnassa -ohjeeseen

Huume- ja lääkerattijuopumusten kasvu on ollut voimakasta etenkin viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa. On mahdollista, että ohjeessa kuvattu viimeaikainen positiivinen kehitys huume- ja lääkerattijuopumusten määrässä sekä väestötason huumeiden käyttömäärissä jätevesitutkimusten perusteella pitkäaikaisen nousun jälkeen, on väliaikaista. Arviointia vaikeuttaa osaltaan koronavirustilanteesta johtuneet poikkeukselliset olosuhteet.

THL pitää tärkeänä ohjeessa mainittua poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä sekä yhteistä näkemystä liikennejuopumuskokonaisuuden kehittämisessä.

THL pitää lisäksi hyvänä ohjeessa esille nostettua terveydenhuollon ammattihenkilön tekemän kliinisen tutkimuksen B-lomakkeen ja poliisin havaintoja ajokyvystä keräävän C-lomakkeen päivittämistä käyttäjäystävällisemmiksi, ja jotta ne soveltuisivat paremmin huumaus- ja lääkeaineiden vaikutusten arviointiin sekä näytön saamiseen.

THL:n näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista tehdä C-lomakkeen täyttämistä pakollista huumaus- ja lääkeainepäilyissä. Tämä olisi ensiarvoisen tärkeää etenkin tilanteissa, jossa kuljettajaa epäillään huumaus- ja lääkeaineisiin liittyvästä törkeästä rattijuopumuksesta, tai lääkeaineiden osalta myös perusmuotoisesta rattijuopumuksesta, jolloin ajokyvyn heikkeneminen on erikseen osoitettava (vrt. huumausaineiden nollatoleranssi, jolloin ajokyvyn heikkenemistä ei tarvitse erikseen osoittaa). Tällöin verinäytteiden laboratoriolöydösten perusteella annettavan asiantuntijalausannon lisäksi olisi aina näyttönä saatavilla vähintään poliisin dokumentoidut havainnot C-lomakkeen muodossa, vaikka kliinistä tutkimusta ei olisi suoritettu. Lisäksi tieteellisten tutkimusten perusteella esimerkiksi stimulanttien tai kannabiksen käyttö on heikosti todettavissa kliinisellä päihdetutkimuksella. Sen sijaan näiden päihteiden käyttö näkyy tutkimusten mukaan käytännön tilanteissa, kuten ajosuorituksessa.

Ohjeen sivulla 5 todetaan: ”Kliininen päihdetutkimuspyyntö tulee esittää vain, jos tämä koe on erityisestä syystä verinäytteen lisäksi tarpeen”. THL käsityksen mukaan lause rajaa liikaa kliinisen tutkimuksen suorittamista. Kliininen tutkimus olisi perusteltua pyrkiä

Teemu Gunnar

24.04.2023

tekemään erityisesti epäillyissä törkeissä huume- ja lääkerattijuopumusepäilyissä tai puhtaasti lääkeaineisiin liittyvissä epäilyissä, koska niissä ei voida hyödyntää huumausaineiden nollatoleranssia ja joissa ajokyvyn (tuntuva) huonontuminen on pystyttävä osoittamaan. Verinäytteiden laboratoriolöydösten perusteella tehdyn asiantuntijalausunnon lisäksi näytönsaamiseksi olisi tällöin hyvä olla käytettävissä sekä poliisin havainnot (C-lomake) sekä mahdolliset muut todistajan lausunnot tai esim. revikattallenteet ja kliininen tutkimus (B-lomake).

On tärkeää huomioida resurssimielessä, että törkeiden huume- ja lääkerattijuopumusepäilyjen määrä ei nouse kovin isoksi verrattuna kaikkiin huume- ja lääkerattijuopumusepäilyihin. Ensin mainittuihin olisi tärkeää kohdentaa resursseja, jotta tarvittavaa näyttöä törkeästä rattijuopumuksesta saataisiin nykyistä enemmän ja systemaattisemmin.

THL esittää lisäksi pohdittavaksi, että ohjeessa avattaisiin selvemmin edellisissä kappaleissa kuvatulla tavalla mistä kaikista lähteistä (törkeiden) huume- ja lääkerattijuopumusepäilyjen osoittamiseksi kerätty näyttö koostuu. Tämä voisi osaltaan lisätä ymmärrystä ja tehostaa näytön saamista.

THL näkemyksen mukaan sivulle 5 olisi tärkeää täsmentää, että huumausaineiden syljen pikatesterit tunnistavat ainoastaan osan käytetyistä huumausaineista ja ajokykyyn vaikuttavista lääkeaineista. Testerin käyttäjän on tärkeää olla tietoinen testerin rajoitteista: testerin negatiivinen testitulokset ei siis yksiselitteisesti tarkoita, että tutkittava ei olisi käyttänyt ajokykyyn vaikuttavia huumaus- tai lääkeaineita.

Sivulla 5 pakkokeinolakia käsittelevässä kohdassa todetaan, että ”Verikokeeseen toimittamiselle ei kuitenkaan ole ehdotonta pakkoa.” Lauseen tarkoitus jää epäselväksi mihin tällä viitataan. Huumaus- ja lääkeaineiden käytön osoittaminen tehdään aina verinäytteestä ohjeen luvun 2.2 mukaisesti.

Ohjeen sivulla 6 todetaan: ”Alkoholia epäiltäessä kuljettajalle tehdään tarkkuusalkometrikoe poliisijoneuvossa tai poliisiasemalla.” THL:n oikeuslääketieteen päivystyspisteelle tulee esiin toistuvasti verinäytteenottoon alkoholirattijuopumuksesta epäiltyjä, jotka eivät pysty tai suostu puhaltamaan tarkkuusalkometriin. THL esittää, että ohjeen kohtaan kuvattaisiin Rikoslain mukainen vaihtoehtoinen menettely eli verinäytteenotto näissä tilanteissa vastaten käytännön tilannetta.

Päihteiden vaikutukset ovat moninaiset ja vaihtelevat päihdekohtaisesti. Päihteiden vaikutusten kuvaaminen sanallisesti on usein haastavaa myös terveydenhuollossa. THL ehdottaa Käypä hoito -suositukseen perustuvaa päihderyhmäkohtaista oireilistia helpottamaan päihteiden vaikutusten tunnistamista ja kuvailua (Liite 1).

Ohjeen kohdassa 7.2. aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriötä (ADHD) käsittelevään kappaleeseen THL esittää lisättäväksi, että verinäytteestä tehtävillä laboratoriotutkimuksilla voidaan tutkia selittykö positiivinen seulontatulokset ADHD-lääkityksellä vai onko henkilö käyttänyt joko pelkästään tai lisäksi laittomia stimulantteja.

Teemu Gunnar

24.04.2023

Tärkeää on kirjata käytetty ADHD-valmiste aina tapauksen taustatietoihin laboratoriotutkimuksia varten. Kaikki ADHD-lääkkeet eivät myöskään anna syljen pikatesterissä amfetamiiniposiitivista tulosta.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Anneli Pouta

LIITE 1 ”Kuljettajan käyttäytyminen ja ulkoinen olemus, päihdekohtaisia oireita”

Kannabis:

Akuutti käyttö, psyykkisiä oireita:

- rentoutuminen, euforia
- väsymys
- paniikituntemukset, ahdistuneisuus
- vainoharhaisuus, epäluuloisuus, harhaluulot, aistivääristymät, aistiharhat
- ajatusten hajanaisuus
- muisti- ja keskittymisvaikeudet

Akuutti käyttö, fyysisiä oireita:

- silmien punotus
- sydämentykytys
- verenpaineen lasku tai nousu
- lisääntynyt ruokahalu, makeanhimo
- tasapainovaikeudet, tärinä, huimaus
- suun kuivuminen
- pitkäaikaisessa käytössä väsymys, velttous, haluttomuus, masentuneisuus, ahdistus, pelkotilat, muistihäiriöt, heikentynyt keskittymiskyky

Stimulantit (amfetamiini, metamfetamiini, kokaiini, MDMA, muuntostimulantit):

- levottomuus, kiihtyneisyys, ylivilkkaus
- agitoituneisuus, aggressiivisuus
- riskinottotaipumus kasvaa
- aistiharhat, vainoharhaisuus
- fyysiset merkit vähäisiä: laajentuneet ja valojäykät pupillit, kohonnut syke ja verenpaine, joskus vapina, hampaiden pureminen yhteen, suun kuivuminen, kuume ja lämpöhalvaus (etenkin MDMA)
- käytön jälkeen uneliaisuus, väsymys, ahdistuneisuus

Teemu Gunnar

24.04.2023

Opioidit:

- jos henkilö on käyttänyt säännöllisesti opioideja ja opioidien vaikutuksen alainen, tämä ei yleensä näy mitenkään voinnissa, vaan oireet tulevat vasta opioidien lopetuksen yhteydessä (ks. vieroitusoireet)
- fyysiset merkit: pupillien supistuminen, suurilla annoksilla hengityksen lamaantuminen, verenpaineen lasku
- käytön alkuvaiheessa ei-tottuneilla käyttäjillä euforia, välinpitämättömyys, uneliaisuus

Vieroitusoireet:

- nenän vuotaminen, aivastelu
- haukottelu
- silmien vuotaminen
- lihassäryt
- pahoinvointi, oksentelu
- ripuli, vatsakivut
- pupillien laajentuminen
- vilunväristykset, kylmä-kuuma-tuntemukset, ihokarvojen nouseminen pystyyn
- sydämentykyttely, kohonnut verenpaine
- levottomuus, ahdistuneisuus, rauhattomuus

Bentsodiatsepiinit:

- väsymys, uneliaisuus
- välinpitämättömyys
- muisti-, keskittymis- ja oppimisvaikeudet
- lihasheikkous, huimaus, tasapainovaikeudet, liikkeiden koordinaation vaikeudet, kaksoiskuvat
- epäselvä puhe
- sekavuus
- masennus, ahdistuneisuus, levottomuus
- impulsiivisuus, ärtyneisyys, heikentynyt kyky kontrolloida omaa käytöstä
- omien kykyjen ja ajosuorituksen yliarviointi, oman päihtymyksen aliarviointi
- käytön jälkeen vieroitusoireet, jotka ovat vastakkaisia päihtymykselle, lisäksi kouristusriski vieroitusoireissa

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 5 pages before this page

Dokumentet inneholder 5 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 5 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 5 sider før denne side

Detta dokument innehåller 5 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende